

Egy kis csillagászat

Mely gyermeknek nem izgatja a fantáziáját a világűr, a csillagok világa? Azóta hatása alatt állok annak a különleges élménynek, ha felnézek az égre. Főleg külterületen, télen, az az ember érzése, ha hozzászokik a sötéthez és nincs zavaró világítás, mintha az égboltot folytonosan kitöltenék a csillagok.

Különösen egy csillag izgatta mindig a gondolataimat, a Sarkcsillag. Vajon mikor jöhetett rá az ember, hogy az ég milliónyi égítése közül, amelyek mind mozgásban vannak, jönnek, mennek, van egyetlen, amelyik meg sem moccan. Szinte minden kultúrában ismert és kiemelt jelentősége van a tájékozódásban, de rendíthetetlen mozdulatlansága szimbólum is lett, amihez sok mindent lehet társítani. Az égen rengeteg tünetény látható. Vannak állandó szereplők, de vannak átutazóban lévők is. A tájékozódási pontok jelentőségét, használhatóságát talán a következő fő jellegzetességek határozzák meg: a láthatóság, az állandóság, mozdulatlanság és a távolság.

A láthatóság eléggé nyilvánvaló fontosság. A mágneses erővonalak is jó tájékozódást adhatnának, az iránytű sem egy újkori találmány. Ehhez azonban speciális eszközre van szükség, közvetlenül nem érzékelhető. A Sarkcsillag látható. Ez sem egyszerű, hiszen a nappal, mikor a világ kitölti látóterünket, érzékelésünket és gondolatainkat, akkor nem elérhető. Éjszaka sem egyszerű észlelése, mivel az égbolton rengeteg szikrázó vetélytársa verseng a figyelmünkért. Hosszas és kitartó szemlélődés kell ahhoz, hogy felismerjük, az égítestek többsége megbízhatatlanul kószál az égen, még akkor is, ha egy-egy kisebb csoportjuk egymással azonos viszonyban állnak egy mintázatot, csillagképet alkotva és ezáltal bizonyos állandóságot, stabilitást sugallnak. De ha e mintázatok többségét figyeljük, észrevehető lopakodásuk. Ha sokáig nem tekintünk fel az égre, még nehéz is lehet újra megtalálni. A tájékozódást elég csalfán szolgálják, hiszen settenkedve járnak körbe az éjszakai égbolton.

Az állandóság egy olyan jelleg, ami nem csak a térbeli stabilitást jelenti, hanem egy időbeli megbízhatóságot is. Amennyire utánanézz az ember, nagyjából minden kultúrában kitüntetett helyet foglal el ez az égítest. Vélhetően az idők kezdetétől akár a végezetéig ott van, ahol. Nagyon úgy néz ki, hogy az emberiség írásos emlékezete óta ez kitartóan szolgál.

A távolság szerves része a stabilitásnak. Ezt könnyen megérthetjük, ha a vonaton utazunk. Mellettünk száguldanak a villanyoszlopok, míg a tájban a fák a távolsággal arányosan egyre lassabban mozognak, de azért idővel csak lemaradoznak. Az ember természettől adott életterében bármeddig elmehet, viszonya az égi tájékozódási pontunkhoz nem változik. A szinte végtelennek tűnő távolság, ami miatt változatlannak látszik a helyzete, egyben egy elérhetőség illúzióját is kelti, hiszen a roppant messzeség ellenére még látható számunkra.

A térben való mozgásnak e csodálatos, természetes, régmúltból örökölt tájékozódási pontja elgondolkoztathatja az embert. Az állandó pont a világban lehetővé teszi, hogy folyamatosan hozzá viszonyítva helyzetünket egészen bonyolult mozgásokat írjunk le, útvonalakat járjunk be úgy, hogy mindig tudjuk, hol vagyunk és az eddig bejárt útszakaszokhoz, útpontokhoz képest is. Bejárhatjuk akár az egész földet, ne veszítve reményünket, hogy bármely pontjához egyszer oda vagy visszataláljunk.

Ha nem a térben való mozgásra gondolunk, hanem életutunkra, beláthatjuk, hogy talán még nagyobb jelentőségű a tájékozódás és bizony, talán még nehezebb megtalálni a középpontot abban a világban, ahol ezernyi csábítás és fénylő csillám tereli a figyelmünket. Márpedig létezik ebben a dimenzióban is

egy középpont és hozzátartozik a tér, amelynek minden szegletét viszonyítani lehet hozzá. Miként a térbeli utazásaink során is vannak jobb vagy zűrösebb utak, kedvezőbb vagy éppen életveszélyes pontok, amelyeken tartózkodni vagy éppen menekülni érdemes. Életünknek jól megválasztott központi égiteste felismerhetővé teszi a világ rendjét, amelyben eligazít és közlekedhetünk benne úgy, hogy a mély gödröket elkerüljük, de mégis beleesvén, azokból kikecmeregni tudjunk. Az utunkat pedig úgy vezeti, hogy képzeletünket meghaladó tájakra jussunk.

Templomlépcső, 2022. szeptember